

**Antoninus Diana Panormitanus, Clericus Regularis, Doctor
Celeberrimus, Coram S. D. N. Alexandro VII. Episcoporum
Examinator, & Sancti Officij Regni Siciliae Consultor,
Coordinatus, Seu Omnes ...**

Diana, Antonino

Lugduni, M. DC. LXXX.

164. Quid faciendum de viro Sacris initiato, si post iudicis sententiam inueniatur impotentiam falso existimatam fuisse perpetuam, non fuisse talem? Idem est, si in isto casu vir, vel foemina ...

[urn:nbn:de:hbz:466:1-76405](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-76405)

cum quo matrimonium contraxit inualidum quidem, sed bona fide, verissimam puto non minus, quam pro casu, quo per vim absolutam præcisè cogitur, & pro casu quo prudenter putavit illum quem admittebat esse proprium vitum. Tamen pro casu quo illa, licet formaliter adulterium non commiserit, tamen formaliter fornicata est, nempe quando prudenter putans maritum longè absentem obuisse, cum alio fornicata est, sciens illam esse fornicationem, putans tamen non esse adulterium; non videtur tunc ita certum non posse maritum ab illa diuertere, si postea superueniens id sciat, maximè si illa etiam prolem suscepisset, vel prægnans esset ab amasio. Durissimum namque videtur hominem (maximè honestum ac nobilem) si non adulteram formaliter, saltem formaliter & propriè fornicariam, aut etiam illegitimè prægnantem admittere. Vnde saluo meliori iudicio, mihi non videtur improbabile, saltem si res sit nota, vel publica, non teneri cum tali vxore cohabitare: neque enim videtur cum tanto suo decore obligari ad eam cohabitationem, maximè in iis regionibus, in quibus turpe est talem vxorem admittere aut habere. Nam cum lex cohabitationis, aut tori non ita strictè obligat, quin vel propter magnum damnum euadendum, vel propter aliquam aliam vrgentem causam censetur quis ab ea obligatione quandoque liber, non video cur talis hæc causa non sit, scilicet, vt euitet illam ignominiam, quam in sua patria, & ubi notus est subiret, maximè si non facile in aliam simul cum vxore migrare posset; sed solus ipse. Neque ad illam secum adducendam magnis sumptibus vel laboribus videtur in tali casu obligandus: satis enim est, quod quantum fieri potest, non omnino vxoris curam relinquat, sed de necessariis ad vitam transigendam prouideat absens, quin cogatur, secum habere mulierem non castam, & iusti doloris perpetuam causam. Verùm hæc aliorum iudicio relinquo, solumque meam sententiam sincerè volui explicare, quam liberius affirmarem. Quibus adde Dicastillum n. 567; sed nouissimè sententiam Sanchez & Pontij sequitur Leander de Sacram. 2. tract. 9. disp. 21. quæst. 43.

6. Nota tertio, contra Cardinalem Bellarminum, & alios, triennium experientie debere esse moraliter continuum, non autem physicè, vt annus nouitiatus, & tempore requisito ad rescribendum; imo puto cum Sanchez, nec moralem desiderari continuitatem; quia finis illius triennij assignatus, est, vt coniuges experiantur, an decurru temporis ea impotentia possit auferri, atque adeo non, sit perpetua matrimonij dirimens: adhuc autem experientium satis est, quod illud triennium expleatur, etiamsi non sit in illo triennio continuitas habitationis, & assistentia ad copulam; imo quò magis continuè vacatur copulæ, ait Sanchez, eo debilius reddatur vir. Vide Dicastillum loco cit. dub. 55. n. 599. Sed difficultas est, an saltem ita completum exigatur triennium, vt intermissum tempus suppleri debeat. Respondeo affirmatiuè, sed æquitas poscit vt ea triennalis habitatio non censetur interrupta, atque adeo neque ex parte supplenda, eò quod paucis diebus, iique interpolati defecerint; imò, vt cum prædictis ait Sanchez, etiamsi dies interpolati toto illo triennio exæquent spatium sex mensium simul computati, non censentur supplendi, qui tamen si simul omittentur supplendi essent, quia in priori illo modo praxis interpretatur non esse notabilem absentiam, quia cum iis breuibus, & interpolatis absentis pro casibus occurrentibus censetur ordinaria & moraliter continua cohabitatio coniugum, quæ communi modo fit. Simultanea verò absentia sex mensium

simul, meritò censetur grauis & notabilis atque adeo supplenda. Et ita etiam tenet Dicastillum n. 602. Leander quæst. 48. Pontius num. 12. & alij, & tandem.

7. Nota quarto, valere matrimonium, si vir feminare possit intra vas, etiamsi impotens esset femina ad feminandum, quia ex valde probabili sententia semen femineum non est necessarium ad generationem, quamuis multum conferat, contra Hurtadum disp. 22. diff. 5. n. 18. & alios, existimantes semen femineum esse necessarium ad generationem, consequenter si femina non potest feminare, esse inhabilem ad matrimonium, quod non est improbabile, ideo in hac sententia tale matrimonium non esse validum: Et ita obseruat Trullench de Sacramentis lib. 7. cap. 9. dub. 16. num. 2. Vide etiam Hermannum Bulembaum in Medulla Theolog. Moral. lib. 6. tract. 6. cap. 3. dub. 2. num. 14.

Sup. hoc sen-
ge infra Ref.
216. §. Sed.
ante mediū,
verf. Sterilis,
quæ cetero.

RESOL. CLXIV.

Quia faciendum de viro Sacris initiato, si post iudicis sententiam inueniatur impotentiam falso existimatum fuisse perpetuam, non fuisse talem?

Idem est, si in isto casu vir, vel femina ingrederetur Religionem ob dissolutionem talis matrimonij, si profusus sit, an debeat redire ad vxorem?

Pro quibus alie difficultates proponuntur, quæ contingere possunt inter medium temporis separationis, & etiam post redditum ad vxorem circa petitionem, & redditionem debiti? Ex par. 11. r. 5. & Misc. 5. Ref. 9.

§. 1. TRACTAT latè hunc casum Sanchez, & ex illo Pater Leander de Sacram. tom. 2. tract. 9. disput. 21. quæst. 52. ubi sic ait; An etiam qui ex præsumptione impotentie perpetuæ suscepit ordines Sacros, restituendus sit vxori, si cognoscatur impotentiam tantum fuisse temporalem?

Quamuis non plene super doctrina & quæst. huius Ref. lege tamen quod decernit Ioannes XXI. pro alio simili casu supra in Ref. 158. & non pigebit illa videre, & ne prætermittas legere doctrinam Ref. 163.

2. Respondeo, restituendum esse vxori permanenti in sæculo, quia vinculum adhuc matrimonij perseverat, eò quod nec fit dissolutum per impotentiam præsumptam, nec per suspensionem Ordinis Sacri, vt supra iam habitum est. Sic Sanchez lib. 7. disp. 99. num. 39. & penes ipsum Enriquez lib. 12. de matrim. cap. 8. num. 3. Petr. de Ledefina quæst. 8. art. 2. dub. 2. Bonac. quæst. 3. de matrim. punct. 13. num. 22. Candid. disquis. 28. art. 13. dub. 39. & Hurtad. disp. 22. diff. 11. num. 42. Qui bene notant quod vir, qui in dicto casu ordines suscepit Sacros, nequit ad vxorem redire, nec ipsam repetere, si vxor ipsum non repetat, quia per Sacri Ordinis suspensionem ipsi præiudicauerit. Vxore verò ipsum repetente tenetur iste reddere debitum vxori, cum ipsa non sit priuata lege petendi, non tamen ipse poterit debitum exigere (quidquid dixerint Astenis, & Richardus penes Sanchez) propter votum castitatis emissum in Sacrorum Ordinum susceptione. Hucusque Leander. Vide etiam Ioannem de Soria epologo summarum part. 2. tract. 1. sect. 1. disp. 10. §. si forte coire nequibus. Sed maximam difficultatem habet P. Dicastill. de Sacram. tom. 3. tract. 10. disp. 7. num. 590. & seqq. quantum ad facultatem, quam negant tali viro petendi debitum, & solum fatentur habere reddendi obligationem vxori petenti, hæret mihi scrupulus, quia ille ex falsa existimatione vouit castitatem, & ordines suscepit, alioqui non suscepturus. Et postea variis argumentis contra Sanchez ad hominem conatur hanc sententiam probare; sed tandem non audeat discedere à sententia superius adducta tanquam communi.

3. In qua etiam ego stando, limitanda venit

eum Sanchi. *diff. illa 99. num. 39.* & cum Henriquez *lib. 12. cap. 8. num. 3.* ut non habeat locum, si vxor fornicata esset; quia tunc ratione fornicationis, si vir esset innocens, posset illam repellere. Quæ doctrina mihi vera videtur, sed pro casu quo talis fornicatio fuerit, postquam est cognitus valor matrimonij, vel saltem interim dum dubitabatur de valore, & inquirebatur veritas: nam in tali occasione certum est illam peccasse peccato adulterij, quia vel certo sciebat valere matrimonium, vel se exponere periculo adulterandi, quando nesciebat; an valeret, vel non.

Sop. hoc supra in Ref. 162. cursum in sine. §. vlt. ver. subdit quod.

4. Sed difficultas est, & ego contrarium puto cum Dicastillo *vbi supra, num. 591.* Si vxor fornicata fuisset illo tempore quo matrimonium ex declaratione iudicis censetur nullum: tunc enim bona fide putavit matrimonium non valere; atque adeo fornicando non commisit adulterium; nec fregit fidem formaliter, quia nulla fides data, nec obligatio iustitiae putabatur subsistere; ergo non est ratio ob quam in tali casu vir possit negare debitum vxori, quæ illi formaliter nullam intulit iniuriam; nec commisit formaliter adulterium, non secus atque si bona fide alteri viro nupsisset, & cum eo habuisset copulam: quamvis enim vna sit fornicaria formaliter, & non altera, tamen neutra est formaliter adulterij, & ob solum adulterium coniux coniugi negare potest debitum. Vnde licet alter coniux sciat ante initum matrimonium, suam coniugem fornicatum fuisse; non ideo potest post matrimonium initum debitum negare, quamvis ea fornicatio sufficeret, si nota fuisset ante matrimonium ad retrocedendum, etiam si præcessissent sponsalia, ut suis locis diximus. Vnde mihi videtur pro nostro casu non excusati virum à reddendo debito. Quæ doctrina mihi multò clarior videtur ordine inuerso, si femina vouisset castitatem, putans se iam fuisse liberam à tali matrimonio, & vir non quidem transiret ad sacros Ordines, sed adhuc maneret laicus, & existimans se liberam, fornicaretur cum alia femina; tunc enim instaurato matrimonio, aut declarato iam valido, non poterit mulier negare debitum neque cohabitationem ob fornicationem viri; quæ non fuit formaliter adulterium, & iniustitia contra ipsam, cui bona fide putabat se non alligatum. Atque quantum ad hoc reddendi, vel non reddendi debitum coniugi adultero, eadem est ratio de femina, atque de viro: ergo si femina non excusatur propter talem fornicationem viri, nec vir excusabitur propter talem fornicationem feminae; etiam si aliquin in communi æstimatione magis indecorum censetur, quod vir habeat vxorem ab alio fornicariè cognitam, quam quod vxor habeat virum, qui aliam fornicariè cognouerit: id enim totum est extra ius ipsum matrimonij.

5. Nota verò cum Leandro *vbi supra*, quod si vxor non repetat virum sic factis initiatum, ille non poterit redire ad vxorem; quia sibi præiudicauit per ordinem sacrum. Ita Sanchez cum aliis *num. 39.* vbi rectè reprobatur Petrus de Ledesma putantem feminam nolentem repetere, teneri votum castitatis emittere: nec enim est cur ad id obligetur: nam *Tex. in cap. coniugatus, de conu. coniug.* solum hoc petit, ut vir de consensu vxoris legitime ad sacros Ordines ascendat: hic autem iam ascendit absque vlllo vxoris consensu; neque est vllus textus alius, qui petat huiusmodi votum, quando vxor sua libertate vtens nolit ipsum repetere. Sed quid dicendum an vir ingrediens Religionem ob dissolutionem matrimonij, dum comprehenditur impotentiam non fuisse perpetuam, si professus sit, debeat redire ad vxorem?

Respondeo tanquam certum sub distinctione. Si vir ille professus est ante consummatum matrimonium, non debet redire ad vxorem; quia matrimonium non consummatum dissoluitur per professionem.

6. Quod si contingat, quod facta professione alter coniux in seculo relicto transierit ad aliud matrimonium, tunc aduertendum maxime est, an professionem inierit ante, vel post alterius professionem: nam si post professionem, valet matrimonium, quantumuis appaueit impotentiam non fuisse perpetuam: quamvis enim prius matrimonium valuisse, dissolutum fuisset per professionem, utpotè nondum consummatum; atque adeo valet matrimonium erit irritum, atque ut valet, necesse est adhiberi nouum consensum post factam professionem, quia ante illam nondum erat interuentum prius matrimonium. Vide Dicastillum *vbi supra, num. 585. & 587.* Leandro *quæst. 50.* Pontius *de matrim. lib. 7. cap. 61. num. 10.* Hurtadum *diff. 21. diff. 11. n. 441.* Villalobos *tom. 1. ar. 12. diff. 21. num. 4.* & alios penes ipsos.

RESOL. CLXV.

An maritus possit habere copulam cum vxore, si vxor que teste caret? Ex part. 1. tr. 8. & Mil. & Ref. 162.

§. 1. **A**ffirmatiue respondet Sanchez *de matrim. tom. 2. lib. 7. diff. 102. num. 6.* docet enim licere copulam marito, qui non potest verum semen effundere, quia vtroque teste orbatus est. Probat verò, eo quod vir ille iure suo viator vxoris actui coniugali, quem matrimonium petmittit.

2. Sed hæc doctrina secundum Dicastillum dicitur paritur difficultates, primam, quod non videatur coherere cum doctrina quam dedit *cit. diff. 1. n. 22.* vbi docet, accessum ad non vxorem talis Eunuchi esse peccatum contra naturam, si enim talis copula Eunuchi etiam penetrando vas, est copula contra naturam, non assequor quomodo possit licere, etiam post matrimonium; quia esse vel non esse contra naturam, non prouenit ex matrimonio, vel defectu matrimonij, sed quia non est naturalis copula illa quod substantiam, atque adeo non est copulatio coniugalis, neque actus coniugij, seu matrimonij, nec enim matrimonium præbet ius ad actum contra naturam. Vel ergo actus est contra naturam, & vel non; si dicatur esse contra naturam, falsum est quod ait *num. illo 7.* quod vir ille iure suo vtatur, nec enim habet ius ad actum contra naturam ex vi matrimonij: Si verò dicatur non esse contra naturam, ergo neque inter non coniungatos est contra naturam, in quibus tantum deest vinculum matrimonij, quod vinculum non facit quod actus aliquin contra naturam, de sinat esse contra naturam.

3. Secundam difficultatem patitur, quod videtur petere principium, & assumit id, de quo est controuersia, dum reddit pro ratione, quid vir ille iure suo vtatur, & quod sit vacans actui coniugali, quem matrimonium permittit, de hoc enim etiam ibi controuersia, & oportebat aliunde probare quod habeat Eunuchus ius matrimoniale ad tale genus copulae, & quod ille sit actus coniugalis. Adde quod est minus videtur de essentia copulae matrimonialis feminis emissio, quam vas penetratio, ille autem *lib. 9. diff. 17. n. 10.* ad quem locum se refert, docet non licere, quando non est penetratio vas. Eunuchi verò penetratio non est penetratio matrimonialis, vas enim penetratio, de qua agitur, non est coniugalis.